

Õiguste deklaratsioon

Kriminaalmenetluse seadustiku § 35¹ lõike 2 alusel

Kui Teid peetakse kinni või vahistatakse kriminaalmenetluse raames, on Teil järgmised õigused:

1. Õigus kasutada kaitsja abi ja õigus saada õigusabi

Kriminaalmenetluses on Teil õigus kasutada kaitsja abi ning kohtuda kaitsjaga teiste isikute juuresolekuta. Te võite valida endale kaitsja ise või taotleda kirjalikult selle määramist menetlejalt. Menetleja määruse alusel nimetab Teile advokaadi Eesti Advokatuur. Määratud kaitsja osaleb kriminaalmenetluses Teie kaitsjana kuni kriminaalasjas lõpliku otsuse tegemiseni.

Kaitsja osalemine kriminaalmenetluses on kohustuslik alates esimesest menetlustoimingust, kui:

- 1) olete alaealine ja Teid kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo või õigusvastaste teo toimepanemises;
- 2) Te ei ole oma psüühilise või füüsilise puude tõttu suuteline end ise kaitsma või kui kaitsmine on selle tõttu raskendatud;
- 3) Teid kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteos, mille eest võib mõista eluaegse vangistuse;
- 4) Teie huvid on vastuolus teise isiku huvidega, kellel on kaitsja;
- 5) olete viibinud vahi all vähemalt neli kuud.

Kui eelmärgitud aluseid ei esine, ei pea Teil olema kaitsjat kohtueelse menetluse ajal, see tähendab, et Teil on õigus osaleda menetlustoimingutes iseseisvalt.

Kaitsja osavõtt kohtueelsest menetlusest muutub kohustuslikuks alates sellest, kui prokuratuur on kriminaaltoimiku tutvumiseks esitanud.

Kohtumenetluses on kaitsja osalemine kohustuslik, välja arvatud:

- 1) kokkuleppemenetluses, kui Te ei ole esitanud taotlust kaitsja osalemiseks kohtumenetluses ning kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik, ja
- 2) teise astme kuriteo menetlemisel lühimenetluses, kui Te olete kaitsjast loobunud ja kaitsja osalemine ei ole menetleja hinnangul õigusemõistmise huvides vajalik.

Määratud kaitsja õigusabikulude eest tasub kriminaalmenetluse ajal riik.

Otsus kõigi menetluskulude, sealhulgas õigusabikulude kandmise, väljamõistmise või välja mõistmata jätmise kohta tehakse lõpliku menetlusotsuse vastuvõtmisel (menetluse lõpetamise määrus, kohtuotsus). Süüdimõistva kohtuotsuse korral otsustab kohus menetluskulude väljamõistmise süüdimõistetult.

2. Õigus saada teavet kahtlustuse ja süüdistuse kohta

Kui olete kahtlustatavana kinni peetud, on Teil õigus saada teavet, millise kuriteo toimepanemises Teid kahtlustatakse, ning saada selgitus kinnipidamise seadusliku aluse kohta.

Kui prokuratuur koostab vahistamistaotluse Teie suhtes tõkendina vahistamise kohaldamiseks, on Teil õigus tutvuda vahistamistaotlusega.

Kohtueelse menetluse lõpuleviimisel koostab prokuratuur süüdistusakti Teie süüteoasja kohtusse saatmiseks. Süüdistusakti koopia edastatakse Teile kui süüdistatavale isikule.

3. Õigus kasutada suulist ja kirjalikku tõlget

Kriminaalmenetluse keel on eesti keel. Kõik dokumendid, mille lisamist kriminaalasja juurde taotletakse, peavad olema eesti keeles või tõlgitud eesti keelde.

Kui Te ei valda eesti keelt, tagatakse Teile tasuta tõlgi abi järgmisel viisil:

- 1) menetleja kaasab menetlustoimingute läbiviimisse tõlgi;
- 2) Teie või Teie kaitsja taotlusel tagatakse tõlgi abi kaitsjaga kohtumisel, mis on otseselt seotud Teie kui kahtlustatava või süüdistatava suhtes läbiviidava menetlustoimingu, esitatava taotluse või kaebusega;
- 3) Teile edastatakse Teie kahtlustatavana kinnipidamise protokoll, vahistamismääruse, Euroopa vahistamismääruse, süüdistusakti ja kohtuotsuse tekst tõlgituna Teie emakeelde või keelde, mida Te valdate, vähemalt osas, mis on oluline kahtlustuse või süüdistuse sisust arusaamise või menetluse õigluse tagamise seisukohast;
- 4) Teie kahtlustatavana kinnipidamise protokoll, vahistamismääruse, Euroopa vahistamismääruse, süüdistusakti ja kohtuotsuse teksti kirjaliku tõlke asemel võib need tõlkida suuliselt või teha nendest suulise kokkuvõtte, kui:
 - a) sellega ei mõjutata menetluse õiglust või
 - b) Teid on teavitatud dokumentide kirjalikust tõlkest loobumise tagajärgedest ning Te olete esitanud kirjalikust tõlkest loobumise taotluse kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil või see on muul viisil protokollitud;
- 5) Te võite ise või kaitsja kaudu esitada põhjendatud taotluse kriminaalasjas kahtlustuse või süüdistuse sisust arusaamise või menetluse õigluse tagamise seisukohast olulise dokumendi tõlkimiseks Teie emakeelde või keelde, mida Te valdate. Kui menetleja leiab, et dokumentide tõlkimise taotlus ei ole põhjendatud, vormistab ta keeldumise määrusega. Selliste dokumentide kirjaliku tõlke asemel võib need tõlkida suuliselt või teha nendest suulise kokkuvõtte.

Menetleja määrus, millega keeldutakse tõlke tagamisest, on vaidlustatav kriminaalmenetluse seadustiku §-s 228 sätestatud korras, mille kohta saab Teile põhjalikku nõu ja õigusabi anda Teie kaitsja.

Suuline tõlge tagatakse Teile viivitamata, kuid dokumentide kirjalik tõlge tagatakse mõistliku aja jooksul, mis sõltub tõlgitavate dokumentide hulgast ja mahust, samuti keele eripärast.

4. Õigus vaikida

Teil on õigus keelduda kriminaalmenetluses ütluste andmisest.

Samuti on Teil õigus anda ütlusi, kuid Teie antud ütlusi võidakse kasutada Teie vastu. Teie kaitsja võib aidata Teil sellekohast otsust teha.

5. Õigus dokumentidele juurde pääseda

Reeglina kriminaalasja materjale kohtueelse kriminaalmenetluse läbiviimise ajal kahtlustatavale ei tutvustata, kuna see võib kahjustada kriminaalmenetluse läbiviimist. Teile tutvustatakse vaid selle menetlustoimingu protokoll, milles Te osalesite, ning Teil on õigus teha menetlustoimingu tingimuste, käigu ja tulemuste ning protokoll kohta avaldusi, mis protokollitakse. Kui Teil on

õigus teha protokollist väljakirjutusi või koopiaid, võib prokuratuur kriminaalmenetluse huvides teatud ajaks protokollist väljakirjutuste tegemise ja koopiade saamise õigust piirata, koostades selle kohta põhjendatud määruse.

Kui Teid kuulatakse üle kahtlustatavana, on Teil ja Teie kaitsjal õigus saada koopia kahtlustatavana ülekuulamise protokollist osast, mis sisaldab Teie isiku, hariduse, elukoha, perekonnaseisu jm andmeid, mida olete avaldanud, ja Teile esitatud kahtlustuse kirjeldust koos kuriteo kvalifikatsiooniga karistusseadustiku vastava paragrahvi, lõike ja punkti järgi.

Kriminaalmenetluse kestel on Teil kahtlustatavana õigus taotleda juurdepääsu tõenditele, mis on olulised vahistamisaotluse põhjendatuse arutamiseks ning kinnipidamise ja vahistamise vaidlustamiseks kohtus. Kriminaalmenetluse kestel tõenditele juurdepääsu võimaldamise otsustab prokuratuur. Prokuratuuril on õigus keelduda, kui see võib kahjustada teise isiku õigusi või kriminaalmenetlust. Keeldumise määrus on vaidlustatav kriminaalmenetluse seadustiku §-s 228 sätestatud korras. Kogu kriminaaltoimiku, mis sisaldab kriminaalmenetluse jooksul Teie süüteoasjas kogutud tõendeid, esitab Teile ja Teie kaitsjale tutvumiseks prokuratuur enne kriminaalasja kohtumenetluse saatmist.

6. Õigus tõendite esitamisele

Teil või Teie kaitsjal on õigus taotleda Teid õigustavate või muude tõendite võtmist kriminaalasja juurde kogu kriminaalmenetluse kestel. Pärast tutvumist kogu kriminaalasja toimikuga on Teil või Teie kaitsjal õigus esitada kümne päeva jooksul taotlusi prokuratuurile, muu hulgas Teid õigustavate või muude tõendite kriminaalasja juurde võtmiseks.

Teie või Teie kaitsja taotluse lahendab prokuratuur määrusega. Kui prokuratuur on jätnud taotluse rahuldamata, on õigus esitada sama taotlus uuesti kohtumenetluses.

7. Kinnipidamise kestus ja kinnipidamise vaidlustamine

Teid võib kinni pidada kohtu vahistamismääruseta kuni 48 tundi.

Edasise kinnipidamise kohta teeb kohus vahistamisotsustuse, kui prokuratuur teeb taotluse kohaldada tõkendina vahistamist. Prokuratuuri vahistamisaotluse läbivaatamiseks toimetatakse Teid kohtuniku juurde või korraldatakse istung tehnilise lahenduse abil. Teil on õigus vahistamisaotluse läbivaatamisel esitada oma vastuväited vahistamise kohaldamisele. Vahistamisaotluse läbivaatamisel osalevad ka Teie kaitsja, kui Te olete kaitsja valinud või taotlenud kaitsja määramist menetlejalt, prokurör ning vajaduse korral tõlk.

Kohtu vahistamismääruse peale võite esitada ise või kaitsja kaudu määruskaebuse ringkonnakohtule.

Kui Teid vahistatakse, siis annab eeluurimiskohtunik loa Teid kuni kaks kuud vahi all pidada. Seda tähtaega võib eeluurimiskohtunik prokuratuuri põhistatud taotluse alusel pikendada korraga kuni kahe kuu võrra, arvestades järgmisi vahistuse tähtaegu:

- 1) kohtueelses menetluses ei või esimese astme kuriteos kahtlustatav ega süüdistatav olla vahistatud üle kuue kuu;
- 2) kohtueelses menetluses ei või teise astme kuriteos kahtlustatav ega süüdistatav olla vahistatud üle nelja kuu;
- 3) alaealine kahtlustatav või süüdistatav ei või kohtueelses menetluses olla vahistatud üle kahe kuu.

Kriminaalasja erilise keerukuse või mahukuse korral või kriminaalmenetluse rahvusvahelise koostööga kaasnevatel asjaoludel võib kohus riigi peaprokuröri taotlusel pikendada vahi all pidamise tähtaega.

Kohtumenetluses otsustab vahistamise jätkuva kohaldamise kriminaalasja menetlev kohus.

8. Õigus taotleda vahistamise asendamist

Vahistatuna on Teil õigus esitada kohtule taotlus vahistamise asendamiseks kautsjoniga või elektroonilise valvega.

9. Õigus teavitada kedagi oma vahistamisest või kinnipidamisest ja õigus teavitada konsulaati või saatkonda

Teil on õigus teavitada kedagi lähedastest oma vahistamisest või kinnipidamisest.

Kui teavitamine kahjustaks kriminaalmenetlust, võib prokuröri loal keelduda Teile võimaluse andmisest teavitada kedagi oma kinnipidamisest.

Kohus võib vahistamisest teatamisega viivitada kuriteo tõkestamise või kriminaalmenetluses tõe selgitamise huvides.

Kui olete välisriigi kodanik, on Teil õigus teavitada oma kinnipidamisest konsulaarasutust või saatkonda või nendega ühendust võtta.

10. Õigus saada vältimatut arstiabi

Kui Teid on vahistatud või kinni peetud, on Teil õigus saada tasuta vältimatut arstiabi vanglas või arestimajas, kus teid kinni peetakse.